

วิเคราะห์มุมมองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมเรื่องงานบวช 100 ล้าน ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

Analysis of Perspectives on Social Phenomena Concerning 100 Million Ordination Ceremony According to Theravāda Buddhist Principles

อำนาจ ยอดทอง

Amnat Yodthong

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, Thailand

Email: amchinjang@gmail.com

Received July 25, 2022; Revised August 4, 2022; Accepted August 29, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มุมมองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมเรื่องงานบวช 100 ล้าน ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ในด้าน 1) จุดประสงค์ของผู้บวช 2) การจัดงานพิธีบวช 3) เป้าหมายการบวช และ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นทั้ง 3 ข้างต้น ผลการศึกษาพบว่า ด้านจุดประสงค์ของผู้บวช ถือว่าผู้บวชมีความตั้งใจบวชเพื่อตอบแทนบุญคุณบิดามารดา จัดเป็นจุดประสงค์รองที่ต้องทำจุดประสงค์หลักให้สำเร็จก่อนวัตถุประสงค์รองจึงจะสำเร็จได้ ส่วนด้านการจัดงานพิธีบวช ถือว่างานพิธีบวชนี้เป็นงานใหญ่โต แม้จะเหมาะสมกับฐานะผู้บวชและครอบครัวก็ตาม แต่มีข้อเสียอย่างหนึ่งคือมีอบายมุขเกี่ยวข้องในงานสำหรับด้านเป้าหมายของการบวช ถือว่าผู้บวชเข้าถึงเป้าหมายขั้นต้นระดับกามสุข คือ ปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยและไม่มีการประพฤติเสียหายในขณะที่เป็นพระภิกษุ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของผู้บวช การจัดงานพิธีบวช และเป้าหมายการบวช จัดเป็นความสัมพันธ์แบบ “A2B3C1” คือ ผู้บวชมีจุดประสงค์รอง คือ บวชเพื่อบิดามารดา (A2) ตอนบวชมีจัดงานพิธีใหญ่โต (B3) เมื่อบวชเป็นพระภิกษุแล้วก็ตั้งใจฝึกหัดขัดเกลาร่างกายตนเอง หรืออย่างน้อยไม่ทำความเสื่อมเสียใด ๆ ในขณะที่บวช ย่อมถือว่าบรรลุเป้าหมายขั้นต้นระดับกามสุข คือ การเป็นพระภิกษุที่ดีดำรงตนอยู่ในพระธรรมวินัย (C1)

คำสำคัญ: ปรากฏการณ์ทางสังคม; งานบวช 100 ล้าน; หลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

This research article was a documentary research aimed at analyzing the perspectives on the social phenomena of 100 million ordination ceremonies according to Theravāda Buddhist principles in terms of 1) the prospective ordainees' purposes, 2) the ordination ceremony, 3) the objectives of ordination, and 4) the relationship among those three points. The study found as follows: 1) The prospective ordainees' purposes, they had the intention behind ordination to repay their parents' favors. It was considered a secondary purpose that they had to fulfil; 2) A typical ordination ceremony was considered a festive event although it was suitable to the economic status of the ordainees and their families. However, an ordination festive event also included vice as its disadvantage; 3) As for the objectives of ordination, it is assumed that the ordained monks had reached the primary state of sensual pleasures; that is, they observed the monastic codes and did not commit misconduct in monkhood; and 4) The relationship among the ordainees' purposes, the ordination ceremony, and the objectives of ordination was considered as an "A2B3C1" relationship. In other words, the ordainees' secondary purpose for their parents (A2), a festive ordination ceremony (B3), and their compliance with the monastic codes in monkhood in order to arrive at the primary state of sensual pleasure (C1) were related.

Keywords: Social Phenomena; 100 Million Ordination Ceremony; Theravāda Buddhist Principle

บทนำ

ในปลายปี 2563 เกิดปรากฏการณ์งานบวช 100 ล้าน ของนายธีรชัย คงทอง หรือ จีจีโป๊ เจ้าของร้านเพชรทองคิ่วลัย ย่านบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จัดในอำเภอบ้านนั้งस्ता จังหวัดยะลา ระหว่างวันที่ 3-5 พฤศจิกายน 2563 ได้ทุ่มทุนจัดงานกว่า 100 ล้านบาท มีการส่งต่อในโลกออนไลน์ จนก่อให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง โดยคนกลุ่มหนึ่งแสดงความชื่นชม และอีกรุ่นหนึ่งได้ตั้งคำถามถึงความเหมาะสม (PPTV Online, 2020) แต่คนส่วนใหญ่มองว่า “ไม่เหมาะสมตามประเพณีไทย” (Kom Chad Luek online, 2020) ทางด้านพระราชธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลป์ยาโน) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว มองว่า งานบวชใช้เงิน 100 ล้าน เป็นการใช้เงินมากเกินไป เพราะงานบวชที่แท้จริงคือการสละ และระยะเวลาบวช 15 วัน กับ การจัดงาน 100 ล้าน ถือว่าใช้เงินไม่เหมาะสม (The Bangkok

Insight Editorial Team, 2020) อีกทั้งผลงานวิจัยของ พระครูประสุตโพธิคุณ (สุวรรณรงค์) สมบูรณ์ บุญโท และสวัสดิ์ อโนทัย (Suwannarong, Boondo & Anothai, 2020) ออกมาสอดคล้องว่าการจัดงานพิธีอุปสมบทในสังคมไทยมีข้อบกพร่อง คือ การจัดงานมีลักษณะฟุ่มเฟือย มีมหรสพต่าง ๆ และเกี่ยวข้องกับอบายมุข

จะเห็นว่า ปฏิบัติจากสังคมและงานวิจัยมองไปในทำนองเดียวกันว่า การจัดงานครั้งนี้ไม่เหมาะสม เพราะงานบวชต้องเรียบง่าย โดยมักเชื่อมโยงกับแนวคิดว่าการบวชคือการสละเพื่อขัดเกลาจิตใจ มีชีวิตเรียบง่ายแบบสมณะ (Buddhadasa, 2006) ถึงขนาดสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้พิมพ์เผยแพร่หนังสือรณรงค์ในชื่อ “ประเพณีการบวช พิธีแต่งงาน และพิธีจัดงานศพแนวประหยัด” (Ministry of Education, 1991) และหนังสือ “ประเพณีการบวชแนวประหยัด” (Ministry of Education, 1995) ยิ่งเมื่อเกิดกรณีกลุ่มผู้ร่วมงานบวชบุกรุกทำร้ายครูและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ กรุงเทพมหานคร ในขณะที่สอบ GAT-PAT ทำให้นายกิตติพันธ์ พานสุวรรณ อธิบดีกรมการศาสนา ออกมาสนับสนุนการจัดงานพิธีบวชแบบเรียบง่ายและปลอดอบายมุขอีกครั้ง (Thai Post, 2019)

ดังนั้น เมื่อเกิดปรากฏการณ์งานบวช 100 ล้าน ของจีจีไปขึ้น ยิ่งก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าเดิม ประเด็นคือ แท้จริงแล้วการบวชแบบเรียบง่ายจัดเป็นการบวชที่เหมาะสมตามหลักพระพุทธศาสนาหรือไม่? ส่วนการบวชใหญ่โตจัดเป็นงานบวชที่ไม่เหมาะสม ตามหลักพระพุทธศาสนาหรือไม่? ในขณะเดียวกันจะเห็นว่า การจัดงานพิธีบวชไม่มีปรากฏอยู่ในหลักคำสอนและพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด ดังนั้น จึงก่อให้เกิดคำถามสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ว่า พระพุทธศาสนามีมุมมองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมเรื่องงานบวช 100 ล้านนี้อย่างไรบ้าง โดยมุ่งวิเคราะห์ด้านจุดประสงค์ของผู้บวช การจัดงานพิธีบวช และเป้าหมายของการบวชเป็นพระภิกษุ และความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 3 ด้านข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์มุมมองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมเรื่องงานบวช 100 ล้าน ในด้านจุดประสงค์ของผู้บวชตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและในทางสังคม
2. เพื่อวิเคราะห์มุมมองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมเรื่องงานบวช 100 ล้าน ในด้านการจัดงานพิธีบวชตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและในทางสังคม

3. เพื่อวิเคราะห์มุมมองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมเรื่องงานบวช 100 ล้าน ในด้านเป้าหมายการบวชเป็นพระภิกษุตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและในทางสังคม

4. เพื่อวิเคราะห์มุมมองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมเรื่องงานบวช 100 ล้าน ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของผู้บวช การจัดงานพิธีบวช และเป้าหมายของการบวชตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและในทางสังคม

การทบทวนวรรณกรรม

คำว่า “การบวช” มาจากภาษาบาลีว่า “ป+วช” แปลว่า การเว้น การสละ การละความชั่วทุกอย่าง (Payutto Bhikkhu, P. A., 1999) หรือ งดเว้นจากสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความสงบจิตใจ เรียกว่า การประพฤติพรหมจรรย์ และเรียกผู้บวชว่า ผู้ประพฤติพรหมจรรย์ (Thammasapa (collector), (n.d.)) หรือ “บรรพชิต” (Thammasapa (collector), 2006) ในสังคมอินเดียแต่เดิม การบวชคือการถือเพศเป็นนักพรตทั่วไป ส่วนในสังคมไทยถือว่า การบวชเป็นพระภิกษุ เรียกว่า “อุปสมบท” ส่วนการบวชเป็นสามเณร เรียกว่า “บรรพชา” (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2008) ตามหลักพระวินัย ในเบื้องต้นการบวชจะต้องขอบวชเป็นสามเณรก่อน เรียกว่า “ติสรณคณุปสัมปทา” ต่อมาสงฆ์จึงสวดประกาศให้เป็นพระภิกษุ เรียกว่า “ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา” (Payutto Bhikkhu, P. A., 1999)

การบวชเป็นพระภิกษุตามพระวินัยนั้นจัดเป็นสังฆกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง เรียกว่า “ญัตติจตุตถกรรม” (กรรมที่สงฆ์ทำด้วยตั้งญัตติแล้วสวดอนุสาวนา 3 หน) เมื่อสืบทอดมาในสังคมไทยปัจจุบัน กลับมีพิธีกรรมต่าง ๆ สืบเนื่องมาจนกลายเป็นประเพณีวัฒนธรรมไทยที่สำคัญ เช่น การบวชตามประเพณีหรือการบวชชั่วคราวในระยะเวลาสั้นๆ ที่สืบเนื่องมาจากพระเจ้าลิไทแห่งกรุงสุโขทัย หรือประเพณีการบวชเรียนของเจ้านายและข้าราชการ ที่มีจุดเริ่มต้นในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา (Visaratho, 2017) และขยายไปสู่ประชาชนกลายเป็นธรรมเนียมประเพณีในสังคมไทยปัจจุบันค่านิยมการบวชพระเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่มุ่งบวชสละทางโลก กลายมาเป็นการมุ่งทำหน้าที่ “ลูกที่ดี” และ “พ่อแม่ที่ดี” โดยเฉพาะประการหลัง ที่เชื่อว่าหากลูกคนใดประสงค์จะบวชให้พ่อแม่ จำเป็นต้องจัดงานบวชให้อย่างดีและสมเกียรติ (Buntamat, Putrakam & wannatong, 2019) การบวชที่แต่เดิมนั้นสังฆกรรม กลายมาเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่มีการจัดงานพิธีบวชใหญ่โต ในขณะที่การเตรียมตัวบวชของนาค การแห่ นาค และการทำขวัญนาคในสังคมไทยเปลี่ยนไปเช่นกัน สมัยก่อนการเตรียมตัวบวชนาคต้องใช้เวลา 1-2 เดือน แต่ปัจจุบันเตรียมตัว 1-5 วัน บางกรณีไม่มีการเตรียมตัวเลยก็มี ดังนั้นการจัดงานพิธีบวช การแห่ นาค และทำขวัญนาค จึงมีความสิ้นเปลืองและเกินจริงอยู่มาก

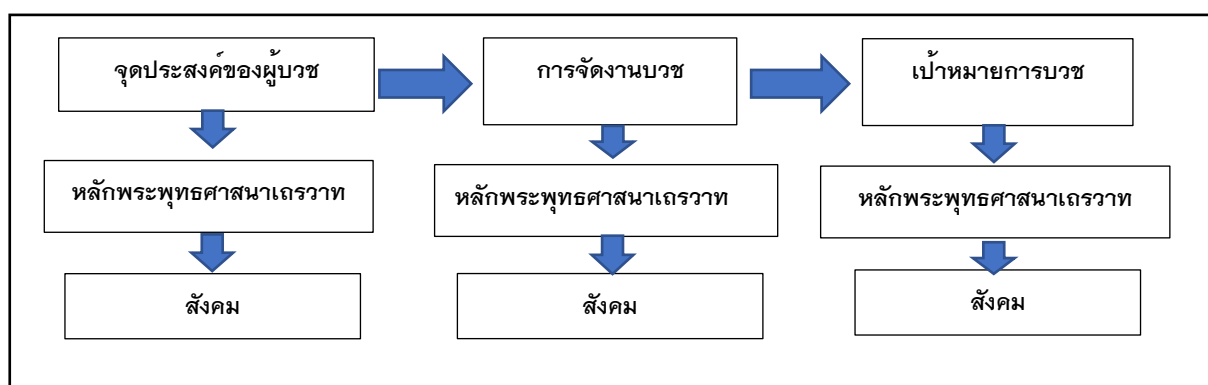
(Suwannarong, Boondo & Anothai, 2020) ส่วนพฤติกรรมการบวชในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป เช่น ด้านวัตถุประสงค์ในการบวช ประชากรที่ออกบวชส่วนใหญ่จะบวชตามประเพณี รองลงมาคือ การบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียน และการบวชเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ปกครองตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบวชนั้น ส่วนใหญ่บวชเพราะอิทธิพลของบุคคลอื่น คือ บิดามารดาขอร้องให้บวชเป็นต้น รองลงมาบวชโดยการพิจารณาและตัดสินใจด้วยตนเอง (Adiwatanasit, 1995)

ดังนั้น จากผลงานข้างต้นมักจะศึกษาเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมาของการบวชในสมัยพุทธกาลและในสังคมไทย ตลอดจนค่านิยมประเพณีและวัฒนธรรมการบวชที่เปลี่ยนแปลงในสังคม แม้จะมีการวิพากษ์ประเพณีเหล่านี้โดยเชื่อมโยงกับสาระของการบวช แต่ก็ยังขาดเหตุผลที่เพียงพอ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้จะแสดงหลักการและเหตุผลให้เห็นอย่างชัดเจนเกี่ยวกับจุดประสงค์ของผู้บวช การจัดงานพิธีบวช และเป้าหมายการบวช ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างหลักการทั้ง 3 ด้านนี้ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไรจึงจะถือว่า “เหมาะสม” หรือ “ไม่เหมาะสม” ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อวิเคราะห์หามุมมองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมเรื่องงานบวช 100 ล้านตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทใน 3 ด้าน ได้แก่ จุดประสงค์ของผู้บวช การจัดงานพิธีบวช และเป้าหมายการบวช โดยที่แต่ละด้านแบ่งออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ ด้านคำสอนทางพระพุทธศาสนา และด้านสังคมไทย โดยใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ จากนั้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของงานบวชทั้ง 3 ด้านว่ามีลักษณะเช่นใดบ้าง ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีอยู่ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (Mahamakut Buddhist University, 1993) และแหล่งทุติยภูมิ (Secondary sources) ได้แก่ หนังสือ วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมเรื่องงานบวช 100 ล้านตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท

2. ขั้นวิเคราะห์ นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และอภิปรายในด้านจุดประสงค์ของผู้บวช การจัดงานพิธีบวช เป้าหมายของการบวช และความสัมพันธ์ระหว่างทั้ง 3 ประเด็นข้างต้น

และ 3. ขั้นสรุป สรุปผลจากการวิเคราะห์และนำเสนอรายงานผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา

จริยธรรมการวิจัย บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์มุมมองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมเรื่องงานบวช 100 ล้านตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท” โดยได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนสาขาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล รหัสโครงการ MUSSIRB No.: 2022/030 (B2)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. จุดประสงค์ของผู้บวชตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและในทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า จุดประสงค์ ความตั้งใจ หรือเจตนาของผู้บวชมีอยู่ 2 ด้าน คือ 1) จุดประสงค์หลัก มองในแง่ที่สัมพันธ์กับการบวช คือ ผู้บวชต้องการพ้นจากทุกข์ (Thai Tripitaka and Commentary 78/392) เช่น เจ้าชายสิทธัตถะทรงเห็นทุกข์ภัยจากการแก่ เจ็บ และตาย จึงตัดสินใจออกผนวชเพื่อแสวงหาความหลุดพ้น (Thai Tripitaka 12/276/299–300) หรือ สองสหายอุปติสสะและโกสิตตะชักชวนกันออกบวชเพื่อแสวงหาโมกขธรรม (Thai Tripitaka and Commentary 32/268–269) เป็นต้น ซึ่ง พุทธทาสภิกขุ (Buddhadasa, 1986) เรียกว่า “แก่นแท้ของการบวช” หรือ “การบวชที่เป็นธรรม” และ 2) จุดประสงค์รอง คือ ผู้บวชมีความมุ่งหมายอย่างอื่นนอกจากจุดประสงค์หลัก ได้แก่ บวชเพราะแก่ เฒ่า บวชเพราะอาการเจ็บป่วย (Thai Tripitaka 13/304/362–364) บวชเพื่อหนีหนี้ บวชเพื่อเลี้ยงชีวิต (Thai Tripitaka and Commentary 78/392) เป็นต้น เช่น เจ้าอนุรุทธศากยะ ออกบวชเพราะไม่อยากทำไร่นา (Thai Tripitaka 7/330–331/167–172) นันทะพระภิกษุของพระพุทธเจ้าจำใจออกบวช เพราะไม่กล้าทูลปฏิเสธ (Thai Tripitaka 25/22/210–214) เป็นต้น จุดประสงค์เหล่านี้แม้จะไม่ได้เป็นไปตามจุดประสงค์หลัก แต่ก็ไม่ได้ถือว่าผิด เพราะยังเป็นกลาง ถ้าปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง ย่อมเป็นการบวชที่แท้จริงและเป็นธรรมได้ (Buddhadasa, 1986)

ส่วนจุดประสงค์การบวชในสังคมไทย สามารถประมวลตามหลักการข้างต้นได้ดังนี้

- 1) จุดประสงค์หลัก มี 2 ประการ คือ (1) เน้นเป้าหมาย คือ ต้องการพ้นจากความทุกข์ จะเห็นได้จากการดำรงอยู่ของวัดหรือสำนักสายสมถกรรมฐาน ที่มีเป้าหมายคือฌานและใช้ฌานเป็นฐานขึ้นสู่วิปัสสนา เช่น สำนักของหลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดอุดรธานี และสำนักสายวิปัสสนากรรมฐาน ที่มีเป้าหมายคือบรรลุนิพพาน ได้แก่ สำนักสายวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร (Dogbua, 1999) และ (2) เน้นกระบวนการ ได้แก่ การฝึกฝนตนเองในขณะบวชและระบบการศึกษาของสงฆ์ เช่น การบวชเรียน คือ เรียนพระธรรมวินัยทั้งในเชิงปริยัติและในเชิงปฏิบัติ (Visaratho, 2017) และ 2) จุดประสงค์รอง มีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ (1) จุดประสงค์รองที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์หลัก คือ ต้องทำจุดประสงค์หลักให้สำเร็จก่อน จุดประสงค์รองจึงจะสำเร็จได้ เช่น การบวชเพื่อสืบทอดพระศาสนา ไม่ใช่เพียงแค่เข้าพิธีบรรพชาอุปสมบทแล้วเท่านั้น แต่จะต้องฝึกหัดปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดในศีล หรือบรรลุนิพพานหรือมรรคผลอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงจะถือว่าได้สืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และ (2) จุดประสงค์รองที่ไม่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์หลัก เป็นเพียงการบวชแล้วก็ลาสิกขาออกไป เช่น บวชเพื่อเลี้ยงชีวิต บวชแก้บน เป็นต้น ผู้ที่บวชด้วยจุดประสงค์เหล่านี้ อาจประพาศิติดังง่าย (Adiwatanasit, 1995) แต่ถ้ามีวิธีการที่ดีอาจทำให้ผู้บวชเปลี่ยนไปสู่จุดประสงค์หลักได้เช่นเดียวกัน

จากปรากฏการณ์เรื่องงานบวช 100 ล้านของ นายธีรชัย คงทอง หรือ จีจีไป๋ นั้น ทางด้านพี่ชายของผู้บวช นายวีระพงษ์ หรือ เจน คงทอง ได้กล่าวถึงจุดประสงค์การบวชครั้งนี้ว่า “วันนี้เป็นฤกษ์ที่ดีในการบวชจึงจัดงานนี้เพื่อพ่อแม่ และเป็นครั้งหนึ่งในชีวิตของลูกผู้ชาย” (Dailynews, 2020) จึงเป็นที่ชัดเจนว่า ผู้บวชมีความตั้งใจบวชเพื่อตอบแทนบุญคุณบิดามารดาในฐานะที่ตนบุตรชาย และเป็นพุทธศาสนิกชนคนไทย ที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จึงจัดเป็นจุดประสงค์รองประเภทที่ 1 ที่ต้องทำจุดประสงค์หลักให้สำเร็จก่อน จากนั้นจุดประสงค์รองจึงจะสำเร็จได้

วัตถุประสงค์ที่ 2. การจัดงานบวชตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและในทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่า การจัดงานบวชและการเฉลิมฉลองไม่มีในสมัยพุทธกาลและไม่มีในพุทธบัญญัติ สมัยนั้นเจ้าชายสิทธัตถะ โจนมและหนอง นุ่งห่มผ้ากาสาวพัสตร์ออกผนวช ก็ถือว่าการบวชแล้ว (Thai Tripitaka 13/327/395) ครั้นภายหลังการตรัสรู้ ผู้ศรัทธาประสงค์จะบวชเพียงเข้าไปหาและแจ้งความประสงค์ พระพุทธองค์จึงทรงประทานการบวชให้ (เอธิกิกขุอุปสัมปทา) ต่อมาจึงทรงมอบให้เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ (ญัตติจตุตถกรรมวาจา) พิธีการบวชในยุคสมัยนี้จึงเรียบง่าย ส่วน “ประเพณีการบวช-สึก” ในสังคมไทย เริ่มในสมัยกรุงสุโขทัย เมื่อพระเจ้าลิไททรงออกผนวชตามแบบพระเจ้าอโศกมหาราช และกลายเป็นแบบอย่างให้พระมหากษัตริย์และราษฎรสามัญเจริญรอยตามในสมัยต่อ ๆ มา เมื่อมีข้าศึกติดพระนคร พระองค์ต้องลาผนวชออกสู้ศึก การบวชแล้วสึกจึงกลายเป็นประเพณีมาจนถึงปัจจุบัน (Chotiban, 1960) แต่ไม่ปรากฏว่ามีการจัดงานพิธีอย่างไร มีเพียงหลักฐานในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ห้ามมิให้ใครแห่แห่นมัสการและแตรสังข์ประโคมใหญ่โตเสียงดัง ด้วยเหตุว่าเป็นธรรมเนียม

ของเจ้านาย หากราษฎรฝืนกระทำมีกฎหมายตราโทษถึงกับลอกหนังทั้งเป็น แต่ถ้าเป็นพิธีมงคลบวชนาคกลับมีข้อยกเว้นให้ (Prien, 1992) การจัดงานพิธีบวชที่มีการแห่แห่นเฉลิมฉลองใหญ่โตจึงได้มีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน และได้รับการขึ้นบัญชีเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ พุทธศักราช 2556 (Tangsuthijit, 2564) ดังนั้น โดยทั่วไปแล้วการจัดงานพิธีบวชพระ/นาคมี 2 รูปแบบ ดังนี้ 1) ไม่มีการจัดงานใด ๆ มีเพียงการเตรียมอัฐบริวารที่จำเป็นในการบวชให้ขนาด จากนั้นนำนาคไปวัดเพื่อบวช (Ministry of Education, 1995) การบวชแบบนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับธรรมเนียมในสมัยพุทธกาลมากที่สุด 2) มีการจัดงานพิธีต่าง ๆ ตามธรรมเนียม ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ (1) การจัดงานพิธีบวชแบบเรียบง่าย เช่น เน้นกิจกรรมที่จัดเฉพาะภายในครอบครัวหรือในเครือญาติ และ (2) การจัดงานพิธีบวชใหญ่โต มีองค์ประกอบ 2 ประการ คือ 1) จัดงานพิธีบวชได้เหมาะสมหรือพอประมาณกับฐานะของตน และ 2) จัดงานบวชโดยไม่มียอบายมุข (Ibid., p. 14)

จากปรากฏการณ์เรื่องงานบวช 100 ล้านั้น จัดเป็น “การจัดงานบวชในรูปแบบที่ 2 ลักษณะที่ 1 “การจัดงานอย่างเหมาะสมกับฐานะครอบครัว” โดยผู้บวชและครอบครัวยืนยันว่ามีความเหมาะสมด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ 1) มีการเตรียมการ เตรียมงานนานแล้ว 2) เป็นการจัดงานเพื่อพ่อแม่ บวชเพื่อพ่อแม่ 3) ผู้บวชและครอบครัวมีเพื่อนในวงการต่าง ๆ มากมาย 4) จังหวัดและสำนักสงฆ์ที่รับบวชอนุญาตให้จัดงานได้ (Amarin 34 HD, 2020) แต่ขัดกับลักษณะที่ 2 “การจัดงานโดยไม่มียอบายมุข” เนื่องจากครอบครัวผู้จัดงานระบุว่า “มีมหรสพหรือการละเล่นต่าง ๆ ตลอดงาน” (Dailynews, 2020) จึงถือว่าการส่งเสริมอบายมุขข้อ “การเที่ยวชมมหรสพ” และ/หรือ “การเที่ยวกลางคืน” ดังนั้นเมื่อพิจารณาในแง่นี้ อาจถือว่างานพิธีบวชนี้มีมลทินในด้านนี้เท่านั้น

วัตถุประสงค์ที่ 3. เป้าหมายการบวชตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและในทางสังคม
ผลการวิจัยพบว่า เป้าหมายของการบวช หมายถึง ผลสำเร็จที่คาดหวังจากการบวช ซึ่งถือว่า “ความสุข” เป็นเป้าหมายในชีวิต (Payutto Bhikkhu, P. A., 2003) ดังนั้นความสุขจึงเป็นเป้าหมายของการบวชเช่นกัน แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ วิธีปฏิบัติไปสู่เป้าหมาย คือ ไตรสิกขา และ เป้าหมายคือความสุข โดยเป้าหมายมี 3 ระดับ ได้แก่ 1) เป้าหมายขั้นต้น เรียกว่า “กามสุข” คือ ความสุขเนื่องด้วยกาม 2) เป้าหมายชั้นกลาง เรียกว่า “ฉานสุข” คือ สุขเนื่องด้วยฉาน และ 3. เป้าหมายชั้นสูงสุด เรียกว่า “นิพพานสุข” คือ สุขเนื่องด้วยนิพพาน (Ibid., p. 555) เมื่อพิจารณาในแง่เป้าหมายย่อมถือว่าการบวชเป็นเพียงการเริ่มต้น ซึ่งจะต้องเพียรพยายามปฏิบัติเพื่อบรรลุผลอันเป็นเป้าหมายต่อไป (Payutto Bhikkhu, P. A., 1999)

ส่วนเป้าหมายหรือผลสำเร็จที่คาดหวังจากการบวชในสังคมไทยนั้น จำแนกออกเป็น 3 ระดับ เช่นเดียวกัน ได้แก่ 1) เป้าหมายขั้นต้น ระดับกามสุข คือ การบวชที่ทำให้ผู้บวชมีโอกาสฝึกอบรมพัฒนาตนเองในศีลธรรม และเมื่อเป็นคฤหัสถ์ก็สามารถดำรงตนเป็นคนดีในสังคมได้ สิ่งนี้นำไปสู่ประเพณีการบวชเรียน การบวชก่อนเข้าพรรษา เป็นต้น (Buntamat, Putrakam & wannatong, 2019) โดยถือว่าชายที่ผ่านการบวชมาแล้วเป็น “คนสุก” เรียกว่า “ชิต” (ทิด) มาจาก “บัณชิต” (Phra Brahmagunabhorn

(P.A. Payutto), 2013) 2) เป้าหมายชั้นกลาง ระดับฌานสุข คือ การดำรงอยู่ของวัดหรือสำนักปฏิบัติสายสมถกรรมฐานหรือสมาธิ ใช้วิธีเจริญสมณะจนเกิดสมาธิบรรลุนิพพาน และใช้เป็นฐานเจริญวิปัสสนา เช่น สำนักของหลวงปู่ขาว อนาลโย วัดถ้ำกลองเพล จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น (Dogbua, 1999) และถึงแม้ผู้บวชปฏิบัติสมาธิโดยไม่บรรลุเป้าหมายดังกล่าว อย่างน้อยย่อมถือว่าบรรลุเป้าหมายขั้นต้นแล้ว (มีศีลบริสุทธิ์) 3) เป้าหมายชั้นสูงสุด ระดับนิพพานสุข คือ การดำรงอยู่ของสำนักปฏิบัติสายวิปัสสนาหรือปัญญา ได้แก่ สำนักสายวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพฯ ด้วยการกำหนด “พอง-ยุบ” ตามแนวสติปัฏฐาน 4 เป็นต้น (Akkamahakammattathanachariya, P. A., 2005) แนวทางนี้มีเป้าหมาย คือ “มรรคผลนิพพาน” อันเป็นโลกุตตระ และถึงแม้ผู้บวชปฏิบัติวิปัสสนาโดยไม่บรรลุใด ๆ อย่างน้อยย่อมถือว่าบรรลุเป้าหมายขั้นต้นแล้ว (มีศีลบริสุทธิ์)

จากปรากฏการณ์เรื่องงานบวช 100 ล้านนั้น เมื่อมองในแง่เป้าหมายทั้ง 3 ระดับข้างต้น จะเห็นว่า วัดที่ผู้บวชได้เข้าไปบวชและอยู่พำนัก คือ วัดเจริญธรรม บ้านกือลอง ตำบลตลิ่งชัน อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา เป็นวัดชนบททางภาคใต้ แม้วัดดังกล่าวจะไม่ใช่วัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นวัดสำหรับฝึกหัดปฏิบัติตนด้วยศีล สมาธิ และปัญญาเช่นวัดทั่วไป ดังนั้นหากผู้บวชใหม่ไม่ได้ประพาศิทธิคุณพระธรรมวินัย อย่างน้อยย่อมถือว่าบรรลุเป้าหมายขั้นต้นแล้ว ดังปรากฏว่า ท่านอยู่ในวัดปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดตามพระธรรมวินัย และช่วยพัฒนาวัดตามกำลังฐานะของตนเอง (ONB News, 2020) นอกจากนี้ หากแม้ท่านจะปฏิบัติธรรมเพื่อเป้าหมายชั้นกลางและชั้นสูงสุดโดยไม่บรรลุผลสำเร็จใด ๆ ก็ตาม ก็ย่อมถือว่าเหมาะสมตามเป้าหมายขั้นต้นนั่นเอง

วัตถุประสงค์ที่ 4. ความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของผู้บวช การจัดงานพิธีบวชและเป้าหมายของการบวชในทางสังคมและตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า ด้านจุดประสงค์ของผู้บวชตามหลักพระพุทธศาสนาและในทางสังคม กำหนดให้สัญลักษณ์เป็น “A” มี 2 ประการ คือ A1 จุดประสงค์หลัก และ A2 จุดประสงค์รองที่ ส่วนด้านการจัดงานพิธีบวชในสังคม กำหนดให้สัญลักษณ์เป็น “B” มีอยู่ 3 รูปแบบ คือ B1 ไม่มีการจัดงานพิธี B2 การจัดงานพิธีบวชแบบเรียบง่าย และ B3 การจัดงานพิธีบวชใหญ่โต และด้านเป้าหมายของการบวชตามหลักพระพุทธศาสนาและในทางสังคมมี 2 ส่วน คือ วิธีปฏิบัติคือไตรสิกขา และ เป้าหมายคือความสุข โดยถือว่าเป้าหมายมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิธีปฏิบัติไปสู่เป้าหมาย กำหนดให้สัญลักษณ์ “C” แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ C0 ไม่ถึงเป้าหมายใด ๆ ส่วน C1 เข้าถึงเป้าหมายขั้นต้นระดับกามสุข ส่วน C2 เข้าถึงเป้าหมายชั้นกลางระดับฌานสุข และ C3 เข้าถึงเป้าหมายชั้นสูงสุด ระดับนิพพานสุข

จากลักษณะข้างต้นสามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของผู้บวช (A) การจัดงานพิธีบวช (B) และเป้าหมายหรือผลสำเร็จของการบวช (C) ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและในทางสังคม โดยจำแนกความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การบวชที่ถือว่า “มีความเหมาะสม” ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ ผู้บวชมีจุดประสงค์หลัก (A1) หรือ มีจุดประสงค์รอง (A2) ไม่ว่าจะเลือกจัดงานพิธีบวชรูปแบบใดก็ตาม เช่น แบบเรียบง่ายและประหยัด (B2) หรือแบบใหญ่โต (B3) หรือแม้กระทั่งไม่มีการจัดงานพิธีก็ตาม (B1) หากตั้งใจฝึกหัดขัดเกลาดนเองด้วยศีล สมาธิ และปัญญา หรืออย่างน้อยไม่ทำความเสื่อมเสียในขณะบวช ย่อมบรรลุเป้าหมายระดับใดระดับหนึ่ง เช่น ขั้นต้นระดับกามสุข คือ การเป็นพระที่ดี (C1) ขั้นกลางระดับฌานสุข คือ ปฏิบัติสมณะหรือสมาธิจนบรรลุฌาน (C2) หรือขั้นสูงสุดระดับนิพพานสุข คือ มรรคผลอันเป็นโลกุตตระ (C3) ย่อมถือว่าเป็นการบวชที่เหมาะสมมี 18 กรณี ได้แก่ (1) A1B1C1 (2) A1B1C2 (3) A1B1C3 (4) A1B2C1 (5) A1B2C2 (6) A1B2C3 (7) A1B3C1 (8) A1B3C2 (9) A1B3C3 (10) A2B1C1 (11) A2B1C2 (12) A2B1C3 (13) A2B2C1 (14) A2B2C2 (15) A2B2C3 (16) A2B3C1 (17) A2B3C2 และ (18) A2B3C3 ตัวอย่างความหมายกรณีเหล่านี้ เช่น “A1B1C1” หมายถึง ผู้บวชมีจุดประสงค์หลัก (A1) ตอนบวชไม่มีการจัดงานพิธี (B1) เมื่อบวชเข้าไปแล้วตั้งใจฝึกหัดขัดเกลาดนเอง หรืออย่างน้อยไม่ทำความเสื่อมเสียในขณะบวช ย่อมถือว่าบรรลุเป้าหมายขั้นต้นระดับกามสุข คือ การเป็นพระที่ดี (C1)

2. การบวชที่ถือว่า “ไม่เหมาะสม” ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ ผู้บวชมีจุดประสงค์หลัก (A1) หรือ มีจุดประสงค์รอง (A2) ไม่ว่าจะเลือกจัดงานพิธีบวชรูปแบบใดก็ตาม เช่น แบบเรียบง่ายและประหยัด (B2) หรือแบบใหญ่โต (B3) หรือแม้กระทั่งไม่มีการจัดงานพิธีก็ตาม (B1) หากบวชแล้วไม่ตั้งใจฝึกหัดขัดเกลาดนเอง และยังประพฤติดีเสื่อมเสียในขณะเป็นพระอีก ย่อมไม่สามารถเข้าถึงเป้าหมายใด ๆ ได้ (C0) จัดเป็นการบวชที่ถือว่าไม่เหมาะสมมี 6 กรณี ได้แก่ (1) A1B1C0 (2) A1B2C0 (3) A1B3C0 (4) A2B1C0 (5) A2B2C0 และ (6) A2B3C0 ตัวอย่างความหมายกรณีเหล่านี้ คือ “A2B2C0” หมายถึง ผู้บวชมีจุดประสงค์รอง เช่น ต้องการบวชตามประเพณี บวชตอบแทนคุณบิดามารดา หรือบวชแก้บน เป็นต้น (A2) ตอนบวชจัดงานพิธีแบบเรียบง่ายและประหยัด (B2) เมื่อบวชแล้วไม่ยอมฝึกหัดขัดเกลาดนเอง หรืออาจทำให้เกิดความเสื่อมเสียในขณะบวช ผลสำเร็จใด ๆ จึงไม่เกิดขึ้น ไม่สามารถเข้าถึงเป้าหมายขั้นใดได้ (C0)

จากปรากฏการณ์เรื่องงานบวช 100 ล้านของ นายธีรชัย คงทอง หรือ จีจีไป๋ นั้น เมื่อพิจารณาในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของผู้บวช (A) การจัดงานพิธีบวช (B) และเป้าหมายหรือผลสำเร็จของการบวช (C) ตามหลักพระพุทธศาสนาและในทางสังคม จึงมีลักษณะสอดคล้องกับความสัมพันธ์ที่ “มีความเหมาะสม” ในกรณีที่ 16 เรียกว่า “A2B3C1” หมายถึง ผู้บวชมีจุดประสงค์รอง เช่น บวชตอบแทนคุณบิดามารดา หรือบวชแก้บน เป็นต้น (A2) ตอนบวชจัดงานพิธีใหญ่โต (B3) เมื่อบวชเข้าไปแล้วตั้งใจฝึกหัดขัดเกลาดนเองด้วยศีล สมาธิ และปัญญา หรืออย่างน้อยไม่ทำความเสื่อมเสียในขณะบวช ย่อมถือว่าบรรลุเป้าหมายขั้นต้นระดับกามสุข คือ การเป็นพระที่ดี สามารถดำรงตนอยู่ในพระธรรมวินัยได้ (C1)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ด้านจุดประสงค์ของผู้บวชตามหลักพระพุทธศาสนาและในทางสังคม มี 2 ประการ คือ 1) จุดประสงค์หลัก และ 2) จุดประสงค์รอง จากปรากฏการณ์เรื่องงานบวช 100 ล้านของ นายธีรชัย คงทอง หรือ จีจีปีโป้นั้น ผู้บวชมีความตั้งใจบวชเพื่อตอบแทนบุญคุณบิดามารดาจึงจัดเป็นจุดประสงค์รองประเภทที่ 1 ที่ต้องทำจุดประสงค์หลักให้สำเร็จก่อน จากนั้นจุดประสงค์รองจึงจะสำเร็จได้ ดังที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (Payutto Bhikkhu, P. A., 1999) มองว่า ประเพณีไทยเชื่อว่า ถ้าใครได้บวชบวชบรรพชาแล้วย่อมได้บุญกุศลมาก ช่วยให้บิดามารดาได้เป็นญาติกับพระพุทธศาสนา จึงมีความหมายเป็นการตอบแทนคุณบิดามารดา สอดคล้องกับ พุทธทาสภิกขุ (Buddhadasa, 2000) ที่กล่าวว่า ผู้บวชต้องบวชจริง ศึกษาเล่าเรียนจริง ปฏิบัติจริง ได้รับผลแห่งพรหมจรรย์นี้จริง แบบนี้ย่อมมีผลเป็นการตอบแทนผู้มีคุณมีบิดามารดาเป็นต้นได้ และพระมหาทวี บุญทะมาตร บุญเลิศ บุตรคาม และผดุง วรรณทอง (Buntamat, Putrakam & wannatong, 2019) ที่พบว่า การบวชแบบนี้แม้ไม่ตรงตามพระวินัย แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การจัดงานบวชและการเฉลิมฉลองการบวชนั้นไม่เคยปรากฏมีในสมัยพุทธกาล และไม่มีในพุทธบัญญัติ แต่เป็นพิธีในสังคมที่กำหนดขึ้น โดยทั่วไปมีอยู่ 3 รูปแบบ คือ ไม่มีการจัดงานพิธีใด ๆ การจัดงานพิธีบวชเรียบง่าย และพิธีบวชใหญ่โต จากปรากฏการณ์นี้จัดเป็นการจัดพิธีบวชใหญ่โต ถึงแม้จะเหมาะสมกับฐานะของผู้บวชและครอบครัว แต่กลับเกี่ยวข้องกับอบายมุข และสิ่งนี้กลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่ได้รับการยอมรับในสังคม สอดคล้องกับ สุเมธ เมธาวิทยกุล (Methawittayakul, 1999) มองว่า การจัดงานบวชในสังคมไทยมักจัดใหญ่โตสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ เช่น มีมหรสพ การดื่มสุรา เล่นการพนัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนสวนทางกับงานบุญ ในขณะที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มองว่า กิจกรรมเกี่ยวข้องกับอบายมุขเป็นสิ่งที่ไม่ควรและไม่จำเป็น แต่ผู้มีฐานะดีหากจะจัดให้มีมหรสพก็ควรทำแต่พอประมาณ (Ministry of Education, 1995)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ด้านเป้าหมายของการบวชตามหลักพระพุทธศาสนาและในทางสังคม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ วิธีปฏิบัติไปสู่เป้าหมายคือไตรสิกขา และ เป้าหมายคือความสุข โดยถือว่าเป้าหมายมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิธีปฏิบัติ คือ นำไปสู่ความสุข สมานนำไปสู่ความสุข และปัญญานำไปสู่นิพพานสุข จากปรากฏการณ์นี้ถือว่า ผู้บวชเข้าถึงเป้าหมายขั้นต้นระดับความสุข สอดคล้องกับ พระมหาทวี วิสารโท ((Visaratho, 2017) ที่พบว่า การบวชตามประเพณีทำให้ผู้บวชเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หรือเป็นคนดีมีศีลธรรม

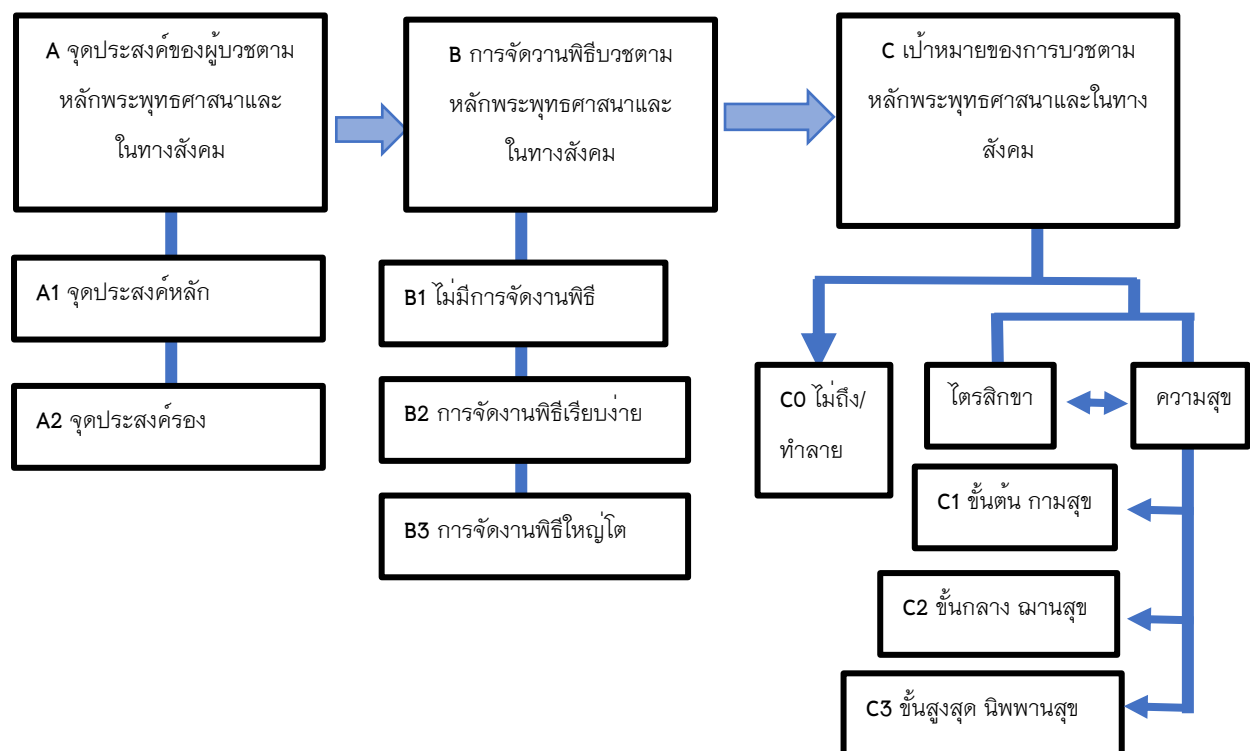
ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของผู้บวช การจัดงานพิธีบวช และเป้าหมายของการบวชตามหลักพระพุทธศาสนาและในทางสังคม จำแนกความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การบวชที่ถือว่า “มีความเหมาะสม” มี 18 กรณี และ 2) การบวชที่ถือว่า

“ไม่เหมาะสม” มี 6 กรณี จากปรากฏการณ์เรื่องงานบวช 100 ล้านนี้ ย่อมสอดคล้องกับความสัมพันธ์แบบ “A2B3C1” หมายถึง ผู้บวชมีจุดประสงค์ครอง (A2) ตอนบวชจัดงานพิธีใหญ่โต (B3) เมื่อบวชเข้าไปแล้วตั้งใจฝึกหัดขัดเกลาดนเองด้วยศีล สมาธิ และปัญญา หรืออย่างน้อยไม่ทำความเสื่อมเสียในขณะบวช ย่อมถือว่าบรรลุเป้าหมายขั้นต้นระดับกามสุขได้ (C1) แสดงให้เห็นว่า การจัดงานใหญ่โตตามฐานะของผู้บวช แม้จะมีงานเฉลิมฉลองที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข และผู้บวชไม่ได้มีจุดประสงค์หลักก็ตาม ถ้าบวชเป็นพระภิกษุแล้ว ตั้งใจฝึกหัดปฏิบัติตนอยู่ในศีลในธรรมย่อมทำให้การบวชนั้นเหมาะสมได้สอดคล้องกับ พุทธทาสภิกขุ (Buddhadasa, 1986) ที่มองว่า “จุดประสงค์การบวชอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความพ้นทุกข์ แม้จะไม่ได้เป็นไปตามสาระหลักของการบวชก็ตาม แต่ก็ถือว่าผิด เพราะยังเป็นคนกลางๆ อยู่ ถ้าปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง ย่อมเป็นการบวชที่ถูกต้องและเป็นธรรมได้ ถ้าบวชเพื่อความสนุกสนานอย่างเดี๋ยวกั๊วรวมเข้าเป็นเหตุแห่งการบวชที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง”

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของผู้บวช การจัดงานพิธีบวช และเป้าหมายของการบวชในทางสังคมและตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทสามารถแสดงได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของผู้บวช การจัดงานพิธีบวชและเป้าหมายของการบวชตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและในทางสังคม

จากภาพข้างต้น จำแนกความสัมพันธ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การบวชที่ถือว่า “มีความเหมาะสม” ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและในทางสังคม จำแนกออกเป็น 18 กรณี ได้แก่ A1B1C1, A1B1C2, A1B1C3, A1B2C1, A1B2C2, A1B2C3, A1B3C1, A1B3C2, A1B3C3, A2B1C1, A2B1C2, A2B1C3, A2B2C1, A2B2C2, A2B2C3, A2B3C1, A2B3C2, และ A2B3C3 และ 2) การบวชที่ถือว่า “ไม่เหมาะสม” ตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทและในทางสังคม จำแนกออกเป็น 6 กรณี ได้แก่ A1B1C0, A1B2C0, A1B3C0, A2B1C0, A2B2C0 และ A2B3C0

สรุป

ปรากฏการณ์เรื่องงานบวช 100 ล้านของ นายธีรชัย คงทอง หรือ จีจีไปนั้น เมื่อพิจารณาด้านจุดประสงค์ของผู้บวชถือว่า ผู้บวชมีความตั้งใจบวชเพื่อตอบแทนบุญคุณบิดามารดาจึงจัดเป็นจุดประสงค์รองประเภทที่ 1 ที่ต้องทำจุดประสงค์หลักให้สำเร็จก่อน จุดประสงค์รองจึงจะสำเร็จ ส่วนด้านการจัดงานพิธีบวชจัดเป็นการจัดพิธีบวชใหญ่โต ถึงแม้จะเป็นงานพิธีที่เหมาะสมกับฐานะของผู้บวชและครอบครัวก็ตาม แต่กลับเกี่ยวข้องกับอบายมุข ถือว่าไม่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา สำหรับด้านเป้าหมายการบวชเป็นพระภิกษุถือว่า ผู้บวชเข้าใจเป้าหมายขั้นต้นระดับกามสุข คือ การเป็นพระที่ดีมีศีลธรรม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ของผู้บวช การจัดงานพิธีบวช และเป้าหมายของการบวชนั้น ปรากฏการณ์นี้จัดเป็นความสัมพันธ์แบบ “A2B3C1” คือ ผู้บวชมีจุดประสงค์รอง ตอนบวชจัดงานพิธีใหญ่โต เมื่อบวชเข้าไปแล้วตั้งใจฝึกหัดขัดเกลาร่างกาย หรืออย่างน้อยไม่ทำความเสื่อมเสียในขณะบวช ย่อมถือว่าบรรลุเป้าหมายขั้นต้นระดับกามสุข คือ การเป็นพระที่ดีได้แล้ว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า จุดประสงค์ เจตนา หรือความตั้งใจหลักของผู้บวชที่ต้องการขัดเกลาร่างกายและต้องการพ้นทุกข์ นับว่าเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในทางพระพุทธศาสนาและสังคม กระนั้น ผู้บวชด้วยจุดประสงค์รอง เช่น บวชตามประเพณี บวชให้บิดามารดา เป็นต้น ซึ่งมีจำนวนมากในสังคม วัดและพระสงฆ์ในวัดจึงต้องมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้การบวชมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น มีกระบวนการฝึกอบรมพระภิกษุบวชใหม่เหล่านี้อย่างจริงจัง อาจอยู่ในรูปแบบโครงการฝึกอบรม 3 วัน หรือ 7 วัน เป็นต้น ทั้งนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้บวช สังคม และพระพุทธศาสนาอย่างมาก

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การจัดงานเฉลิมฉลองการบวชมงคลประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ เหมาะสมกับฐานะ และปราศจากอบายมุข โดยเฉพาะประการหลังนั้นจัดเป็นค่านิยมที่อยู่คู่กับงานบุญต่าง ๆ ในสังคมไทย จนแทบไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นสิ่งที่ผิด กระนั้นค่านิยมนี้ก็ไม่ควรสนับสนุนและ

ส่งเสริม เพราะงานพิธีบวชแม้จะสนุกสนานรื่นเริงเพียงใด ก็ควรเป็นงานบวชที่ปลอดอบายมุข ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อวัด ชุมชน และพุทธศาสนิกชนให้ความร่วมมือ

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า เป้าหมายของการบวชแบบดั้งเดิมเน้นที่ความพ้นทุกข์ แต่ในสังคมไทยกลับเน้นที่กระบวนการฝึกฝนตนเองของพระภิกษุบวชใหม่ กระนั้นก็ได้หมายความว่าทุกวัดมีกระบวนการอบรมพระใหม่ บ้างวัดพระบวชใหม่ต้องอยู่ตามยถากรรมหรืออยู่ให้ครบวันลาสิกขา ดังนั้นทุกวัดจึงควรมีหรือสร้างกระบวนการฝึกหัดพระภิกษุใหม่ในวัดตนเอง เพื่อสนองต่อค่านิยมการบวชในสังคม ให้สมกับที่สังคมยกย่องผู้ลาสิกขาออกไปว่า “จิต” ที่มาจากคำว่า “บัณฑิต” หรือหากวัดไม่มีศักยภาพพอ ก็สามารถรวมกลุ่มในระดับตำบลหรืออำเภอเพื่อดำเนินการก็ได้

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 4 พบว่า มุมมองในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ การจัดงานพิธี และเป้าหมายของการบวชนั้น เกณฑ์สำคัญขึ้นอยู่กับเป้าหมายและการฝึกฝนตนเองในฐานะเป็นพระภิกษุใหม่ และนี่คือสาระการบวช การรับรู้แค่เพียงจุดประสงค์ผู้บวช หรือการจัดงานบวชเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถตัดสินได้ว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เพราะสิ่งเหล่านี้มีลักษณะกลาง ๆ ไม่ว่าผู้บวชฝันใจบวช หรือมีการจัดงานบวชเรียบง่าย ใหญ่โต หรือไม่มีการจัดงานก็ตาม ผู้บวชสามารถเข้าถึงเป้าหมายของการบวชในระดับต่าง ๆ ได้ หากผู้บวชฝึกฝนตนเองอย่างจริงจัง โดยวัดมีกระบวนการและส่งเสริมการฝึกอบรมดังกล่าวนี้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยได้ข้อค้นพบว่า การบวชในสังคมไทยนั้นยังมีประเด็นอื่น ๆ และควรมีการนำไปศึกษาวิจัยต่อ เช่น ประเด็นการบวชในสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสำนักฝ่ายสมณะหรือวิปัสสนา เพราะการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาการศึกษาในกลุ่มวัดทั่วไปเสียมากกว่า ประเด็นต่อมา ควรมีการศึกษาแบบสำรวจ หรือแบบพัฒนาวัด เพื่อสร้างกระบวนการฝึกอบรมพระภิกษุบวชใหม่ตามหลักไตรสิกขา อาจพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบ (Model) เพื่อเป็นต้นแบบให้วัดต่าง ๆ นำไปใช้ เป็นต้น

References

- Adiwatanasit, C. (1995). *Research report on ordination behavior of Thai people*. Faculty of Social Sciences, Kasetsart University.
- Akkamahakammatthanachariya, P. A. (2005). *Chattaro Satipatthana* (4th ed.). Foundation for Vipassana Friendship.
- Amarin 34 HD. (2020). *Brother of "Gigi" Pipo" claimed that the monastery and the province gave him the opportunity to organize an ordination ceremony for 100 million baht*. Spotlight. <https://www.amarintv.com/news/detail/53236>

- Buddhadasa, B. (1986). *Following in the footsteps of Arahants* (5th ed.). Sukkhapabjai.
- Buddhadasa, B. (2000). *Why ordain?* (2nd ed.). editor by Warut Thongchua. Sukkhapabjai.
- Buddhadasa, B. (2006). *Objectives of the ordination*. Thammasapa.
- Buntamat, P.T., Putrakam, B., & Wannatong, P. (2019). Solution Problems of ordination: clashes between Thai cultural values with new values in today's society. *Journal of MCU Social Development*, 4(1), 120–134.
- Chotiban, C. (1960). *The origin of Thai–Chinese traditions*. Liang Chiang Jongcharoen.
- Dailynews. (2020). *Revealing the ordination ceremony of “Gigi Pipo” spent 100 million, offering to organize the ordination ceremony through every step*. Dailynews. <https://d.dailynews.co.th/regional/805203/>
- Dogbua, F. (1999). *Buddhism and Thai people*. Silapabunnagarn.
- Kom Chad Luek online. (2020). *The National Buddhism Office has rushed to investigate and stop publishing photos of Gigi Pipo's 100 million ordination ceremony*. Kom Chad Luek online. <https://www.komchadluek.net/news/448245>
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. MCU Press.
- Mahamakut Buddhist University. (1993). *Thai Tripitakas and Commentaries, Set of 91 Volumes*. (3rd ed.). MBU Press.
- Methawittayakul, S. (1999). *The concept of rituals*. Odeon Store.
- Ministry of Education. (1991). *Economical traditions of ordination, wedding ceremonies, and funeral ceremonies*. Amarin.
- Ministry of Education. (1995). *Economical Ordination Traditions*. Office of the National Cultural Commission, Ministry of Education.
- ONB News. (2020). *Phra Gigi Pipo built a statue of Naga and Mother Earth for the temple until it was completed in 7 days*. ONB News. <https://www.onbnews.today/post/41516>
- Payutto Bhikkhu, P. A. (1999). *Teaching Naga–teaching dita, Monk's life–Buddhist life*. Dhammasarn.
- Payutto Bhikkhu, P. A. (2003). *Buddhadhamma, Revised and Expanded Edition* (10th ed.). Sahadhamik.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2008). *Buddhist dictionary Vocabulary edition* (12th ed.). S.R. Printing Mass Products.

- Phra Brahmaganabhorn (P.A. Payutto). (2013). *Chronology of Buddhism in World Civilization* (19th ed.). Palidham.
- PPTV Online. (2020). *Share it! 100 million ordination ceremony "Gigi Pipo", the owner of the famous Petchthong shop, it was beautifully built and had a grand ceremony.* PPTV HD 36. <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/136148>
- Prien, J. (1992). *Thai auspicious ceremonies*. Amnuaysarn.
- Suwannarong, P. P., Boondo, S., & Anothai, S. (2020). The Hyper Reality in the Ordination Ceremony in the Buddhism Through the Postmodern Philosophy. *Saint John's Journal*. 23(32), 138–139.
- Tangsuthijit, C. (2564). *Naga ordination, Kwan Naka, and the largest Naga parade in Thailand.* Culture. <http://article.culture.go.th/index.php/layouts-modules-positions/3-column-layout-7/266-2021-08-25-14-12-48>
- Thai Post. (2019). *Director-General of the Department of Religious Affairs, raising awareness "The ordination ceremony must be peaceful and calm", it should not have dance-coyote-loud noises.* Thai Post. <https://www.thaipost.net/main/detail/29915>
- Thammasapa (collector). (2006). *Buddhadasa Bhikkhu's Dharma Dictionary with explanations to expand vocabulary*. Thammasapa.
- Thammasapa (collector). (n.d.). *Panyananda Bhikkhu's Dharma Dictionary with explanations to expand vocabulary*. Thammasapa.
- The Bangkok Insight Editorial Team. (2020). *Gigi Pipo's brother has clarified, his 100 million ordination ceremony-Phra Pyom warned not to follow.* The Bangkok Insight. <https://www.thebangkokinsight.com/news/politicsgeneral/general/471641/>
- Visaratho, P.T. (2017). Buddhist Heirdom Ordination in Theravada Buddhism. *Journal of MCU Social Science Review*, 6(1), 15–25.